

Niet sluw, wel slim

Wie een nest spelende vosjes ziet, vergeet meteen het sluwe imago van hun ouders. Dat is maar goed ook. De vos is een intelligent en prachtig dier.

Het middeleeuwse verhaal over Reynaert de vos die alle dieren bedriegt, heeft een stempel op de vos gedrukt waar hij nog steeds last van heeft. Vossen zijn valse dieren die schurkenstreken uithalen, denkt men. Maar als je naar vossenskundige Jaap Mulder luistert, moet je die mening al snel bijstellen. 'Sluw is helemaal geen goede omschrijving voor dieren', zegt de onderzoeker. 'Ze kennen geen voorbedachte sluwheid. Dat is een menselijke eigenschap. Vossen zijn uitstekende jagers. Ze leren enorm snel. Uit hun ervaringen leren vossen hoe ze prooien moeten vangen en gevaar moeten ontwijken. Zo kunnen ze overleven in de natuur.' Mulder bouwde samen met Staatsbosbeheer een vossenburcht, een woning voor de vos, in de Oostvaardersplassen (zie kader). Een duidelijk voorbeeld van vossenslimheid weet hij zonder aarzelen te noemen. Wanneer ze hun prooi niet in één keer kunnen opeten, begraven ze de rest. Zonder geurmarkering, zodat de prooi niet door soortgenoten gevonden kan worden. Ze weten zelf het restje moeiteloos op te sporen. Vooral eieren worden begraven, want die blijven lang goed. Zo vond Mulder eens in februari ergens in de duinen een opgegraven ei

Volg de vos

Vol verwachting kijken veel liefhebbers ernaar uit. Kunnen we dit voorjaar weer via live beelden op www.volgdevos.nl zien hoe jonge vosjes opgroeien? Vorig jaar werd de webcam maar liefst 2,2 miljoen keer bekeken. De camera, zo geplaatst dat de dieren er geen last van hebben, staat in een vossenburcht in de Oostvaardersplassen, die onder leiding van Staatsbosbeheer is aangelegd. Men koos hier een rustige plek voor, ver van wandelpaden en zonder andere vossenholen in de buurt. Ook dit voorjaar zijn tot half juni de live beelden te zien. Hopelijk kiest een vossenpaar deze burcht als woning, net als vorig jaar. Houd de site in de gaten.

van een bergeend. 'Die moet een vos in het vorige broedseizoen hebben verstopt.' Toch is hiermee het negatieve beeld van de vos nog niet helemaal uitgewist. Iedereen weet dat een vos in een kippenren alle kippen kan doodbijten zonder ze op te eten. Dat lijkt nutteloos en wreed. Hoe verklaart de vossenkenner dit gedrag? 'Een vos tussen zoveel kippen die geen kant op kunnen is geen natuurlijke situatie', legt hij uit. 'Zijn instinct zegt dat hij alles wat fladdert moet doodmaken. Als een vos in de natuur een koppel fazanten tegenkomt, bijt hij er eentje dood. De rest vliegt weg. Die zal hij verder met rust laten.'

Bestrijden

Over hoeveel vossen er in Nederland voorkomen, wil Jaap Mulder geen uitspraak doen. 'Zo'n getal zegt helemaal niets', vindt hij. 'Je moet kijken naar de gebieden waar vossen graag leven en er voldoende voedsel voor ze is. Dat heb je bijvoorbeeld in de duinen, de Oostvaardersplassen en langs de rand van de Veluwe. Daar leeft ongeveer één vossenfamilie per vierkante kilometer. Dat is de omvang van hun territorium.' De vos hoort van oorsprong in Nederland thuis. De soort leeft verspreid over het hele noordelijk halfrond. Tot ongeveer zestig jaar geleden werden vossen in Nederland intensief bestreden. Ze konden zich alleen nog handhaven op de oostelijke en zuidelijke zandgronden. Een tijd lang is de vos met rust gelaten, waardoor ze in aantal toenamen. Nu zijn ze zelfs aan de randen van steden en dorpen te zien. Sinds 2006 mogen vossen weer worden bestreden, het hele jaar door. Ze zijn niet beschermd. Wanneer de eigenaar van een terrein aan jagers toestemming geeft om te schieten, zijn vossen vogelvrij. Zelfs wanneer ze jongen hebben.

Vossenfamilie

Met het voorjaar in aantocht is het de moeite waard om je in het familieleven van de vos te verdiepen. Dit speelt zich af in de vossenburcht: een hol dat de vossen doorgaans zelf graven, met twee tot vier in- en uitgangen. Een vossenpaar betreft de burcht meestal al voor de paartijd, in december. De jongen worden rond april geboren. Hoeveel dat er zijn hangt af van de hoeveelheid voedsel in het territorium, weet Jaap Mulder. 'Hoe meer voedsel, hoe beter de conditie van het vrouwtje en hoe meer jongen ze krijgt. Zo kan de nestgrootte variëren van drie tot zeven jongen.' Jonge vosjes worden blind geboren, net als andere hondachtigen waar ze familie van zijn. Na een dag of tien gaan de oogjes open. Wanneer ze een maand oud zijn gaan de vosjes hun omgeving verkennen. Vader en moeder vos zorgen beide voor de opvoeding van hun kroost.

Ze vangen prooien en proberen de vosjes tegen gevaar te beschermen. Zodra moeder vos bijvoorbeeld merkt dat er mensen in de buurt zijn geweest, kan ze besluiten te gaan verhuizen. De vossenfamilie zoekt dan een rustigere plek om te wonen. Aan het begin van de herfst hebben de vosjes genoeg van hun ouders geleerd om op eigen poten te staan. Ze gaan dan op zoek naar een eigen territorium. Met sterk ruikende urine markeren ze de grens van hun leefgebied. Dit beschermt hen tegen soortgenoten die in hetzelfde gebied willen jagen. Alleen wanneer een aantrekkelijke partner langskomt mag deze het territorium delen. Daarmee ontstaat er een nieuwe kans op een volgende vossengeneratie: een van de grootste en slimste roofdieren van onze natuur.

De maximale leeftijd van een vos is 10 jaar.

De vos is nauwelijks groter dan een huiskat. Hij weegt 6 tot 8 kilo.

Vossen zijn alleseters, maar eten bij voorkeur konijnen, hazen en woelmuizen. Ook vruchten staan op hun menu.

Gepubliceerd in: Naar Buiten (maart 2012) | Magazine van Staatsbosbeheer

© Manon Laterveer-de Beer